

ORTODOXT KYRKOLIV

Utgiven med välsignelse från H.E. Metropolitén Kyprianos av Oropos och Fili
Årgång 13 Nr 2-3 2001

*Vårt nya kapell i Uppsala
tillägnad
Gudaföderskans avsomnande*

LEDARE

Mycket har hänt i vårt svenska exarkat under hösten 2001 och därför har vi tyvärr varit tvungna att dröja med ett nytt nummer av Ortodoxt kyrkoliv. Vi ville också hinna bifoga som bilaga ett nytryck av vår lilla bönbok, som kom ut första gången 1994.

Under sommaren 2001 har vi publicerat en provöversättning av Psaltaren enligt den grekiska översättningen, Septuaginta, som är den normerande texten för Gamla testamentet i den Ortodoxa kyrkan och reaktioner har inte låtit vänta på sig. Ortodox tidning (nr. 8/2001 s.17-18) publicerade en recension skriven av teol. Dr. i Gamla testamentets exegetik Eric Haglund. Recensentens allmänna kommentar var att ”det ligger mycket och noga arbete i ... översättningen”. Sedan lyfter han fram tre problemkomplex som han anser bör diskuteras. Den första frågan är vilken text som kan anses normerande vid översättning, där Erik förespråkar den masoretiska texten. Den andra frågan rör val av textutgåva. Och den tredje och sista frågan rör försöket att återföra en svensk högpösa i form av en sakral dialekt efter förebild hos 1917-års bibelöversättning. Andra kommentarer som vi fått per e-post eller brev på översättningen fokuserar även de på problemet med 1917-års bibelspråk. Hittills har vi inte fått några positiva reaktioner alls på detta val av språkdräkt. Det verkar med andra ord som majoriteten av kommentatorerna anser att svensk högpösa är utdöd. Däremot har vi fått mycket goda vitsord för kommentarerna till den grekiska texten och det noggranna arbete vi lagt ned på en så formellt ekvivalent översättning som möjligt. Tyvärr har det trots det arbete vi lagt ned smugit sig in tryckfel och en del

Ortodoxt kyrkoliv utgives av det svenska exarkatet av den Sanna (gammalkalendariska) Grekisk-ortodoxa kyrkan. Vår kyrka har full communion med den Ryska Utlandskyrkan under Metropoliten Vitalij, den Sanna Rumänsk-ortodoxa kyrkan under Metropoliten Vlasie, och den Sanna Bulgarisk-ortodoxa kyrkan under Biskop Photii av Triaditza

E-post: ortodoxi@passagen.se

Hemsida: <http://hem.passagen.se/ortodoxi>

Ansvarig utgivare: Biskop Johannes av Makarioupolis

Redaktion: Fader Anders Åkerström

Redaktionens adress: Bävernsgränd 18B, 753 19 Uppsala, tfn: 018-127726

Pris: Lösnummer 35:-. Medlemskap av församling inom exarkatet innebär att man får Ortodoxt kyrkoliv utan att prenumerera. Om man vill prenumerera på tidningen utan att vara medlem av församlingen insättes 50:- på Pg. 489 94 53-7.

andra fel som måste korrigeras. Dessutom har vi fått in så pass många goda kommentarer att det är motiverat att göra en översyn av texten. Vi hoppas på att kunna påbörja detta revideringsarbete mot slutet av detta år. Dessutom kanske det är motiverat att producera två versioner av texten, en i normalprosa för att tillgodose den majoritet av kommentarer vi fått, samt en i högprousa i överensstämmelse med den tidigare publicerade provöversättningen.

Under hösten 2001 har vi dessutom utökat vår verksamhet i Uppsala och överflyttat verksamheten från "huskapellet" på Bävnersgränd till Gamla kyrkogården snett bakom universitetsbiblioteket, Carolina Rediviva.

KYRKONYHETER

Sveriges tredje kloster

Lördagen den 30 juni 2001 invigdes Sveriges första munkkloster under Serbisk-ortodox jurisdiktion och därmed det tredje ortodoxa klostret i Sverige. Det första klostret i Sverige är givetvis Heliga Philothei ortodoxa nunnekloster under vår jurisdiktion. Det nya munkklostret tillägnat den Heliga Treenigheten har tagit över den Finsk-ortodoxa församlingsgården i Bredared som ligger på vägen mellan Borås och Alingsås. Till brödrskapet hör för närvarande tre bröder varav en, Fader Dorotej, kommer att leva där permanent. De andra två, Fader Gabriel Askefur och Fader Tikhon

Lundell, betjänar i nuläget församlingar i Lund respektive Göteborg och Kristianstad. I samband med klosterinvigningen utnämndes Fader Dorotej till igumen av Biskop Dositej av Skandinavien och Storbritannien. Igumen för det nya klostret är 30 år och har tidigare bott sju år i ett serbiskt kloster. Vi gläder oss storligen över denna stora tilldragelse och önskar dem Guds rika välsignelse och många nådefulla år i sitt viktiga arbete.

*Fader Tikhon och
Fader Gabriel*

Nya klosterboende i Grekland

Två av våra församlingsbor har under hösten begett sig till Grekland för att prova på klosterlivet. En av dem har flyttat till Heliga änglarnas nunnekloster i Afidni, Attikis, och en annan provar munklivet i Heliga Kyprianos och Justina kloster, Fili.

Ny patriark av Jerusalem

Metropolit Irineos, 62, har i augusti 2001 valts till ny patriark av Jerusalem. Den nye patriarken är född på den grekiska ön Samos och har en lång anknytning till det Heliga Landet. Han kom till Jerusalem 1953 och examinerades från kyrkans teologiska seminarium 1963. Han har även under många år tjänstgjort som representant för Jerusalems patriarkat i Grekland. Den förre patriarken Diodoros insomnade i Herren i december 2000. Vi minns speciellt hans sista besök till vår synods högkvarter i Fili 1989 då han kom för att gratulera vår metropolit Kyprianos på dennes namnsdag. Patriarken prisade då vår synod för att vi så outtröttligt spritt den Ortodoxa kyrkans tro och lära till alla världens kontinenter och uttryckte sin glädje att vara bland biskopar och präster som utfört så stora ting. Han avslutade sitt tal med att betona att Jerusalems patriarkat alltid följt den gamla kalendern och att de "aldrig kommer att ändra [kalender] och aldrig ändra Kyrkans lära, kanon och dogmer". Patriarken sammanfattade så med orden: "Vi skall bevara läran till varje pris; vi skall kämpa, även om offer krävs, för att göra det." Vi får nu hoppas att den nye patriarken fortsätter sin företrädares linje så att vår heliga Ortodoxa kyrka förhålls.

Här den nyss avlidne patriarken av Jerusalem, Diodoros, i Fili tillsammans med Metropolit Kyprianos och vår synod av biskopar.

Den Ryska Utlandskyrkans förstehierark aviserar sin pension

Vid den Ryska Utlandskyrkans synod den 27 juni/10 juli aviserade Metropolit Vitalij sin pensionering. Vid samma synod valdes Ärkebiskop Laurus av Syrakusa och Treenighetens kloster (Jordanville) till ställföreträdande förstehierark. Ett koncilium med val av ny förstehierark äger rum i oktober 2001.

Den Finsk-ortodoxa kyrkans ärkebiskop aviserar sin pension

Den Finsk-ortodoxa kyrkans förstehierark Ärkebiskop Johannes (Rinne) av Karelen och hela Finland kommer under hösten att avgå med pension. Ärkebiskop Johannes är född 1923 och konverterade vid 44 års ålder till den ortodoxa kyrkan efter att ha varit luthersk präst i 19 år. Efter endast två år som ortodox blev han biskopsvigd och har sedan 1987 fungerat som förstehierark. Ny ärkebiskop väljs i oktober 2001.

Ny verksamhet i Uppsala

Med Metropolit Kyprianos välsignelse invigdes lördagen den 9/22 september 2001 det nya kapellet i Uppsala tillägnat Gudaföderskans avsomnande för att betjäna våra troende i Uppsala området. Sedan 1997 har det funnits ett "huskapell" tillägnat Gudaföderskans avsomnande i Fader Anders hem. Inventarierna därifrån har nu alltså flyttats till det gamla begravningskapellet på Gamla kyrkogården snett bakom universitetsbiblioteket, Carolina Rediviva, i centrala Uppsala. Fader Anders har sedan 5 år tillbaka förhört sig om möjligheten att hyra något av de övergivna kapellen i Uppsala. Längre pågick förhandlingar med universitetet och Statens fastighetsverk om att få hyra kapellet mitt emot Östgöta nation i samma kvarter som den Teologiska institutionen vid Uppsala universitet. När hyresgästen, Uppsala universitet, definitivt sa nej till att skriva om kontraktet eller hyra ut i andra hand, dök ett positivt besked upp från Begravningsnämnden och Uppsala kyrkliga samfällighet, som visat oss en mycket stor vänlighet och tillmötesgående. Sedan har vi väntat på beslut hos Länsstyrelsen på att få inreda kapellet som en ortodox kyrka och att en renovering kunde komma igång. I början på augusti började så Fader Anders att bygga

Första liturgin i kapellet i Upp-

Stöd vår nya verksamhet i Uppsala.
Alla gåvor går till drift och vidare utsmyckning av kapellet.
Postgiro: 23 06 13 - 2
Uppsala grekisk-ortodoxa förs.- Gudaföderskans avsomnande

om kapellet och flytta inventarierna från det gamla kapellet. Templon har byggts på med två nya sektioner och ett extra golv har satts in som templon vilar på. Vidare har det snickrats ett nytt altare och en del andra små detaljer. Så småningom blev kapellet så pass klart att det gick att ta i bruk och datum för invigning kunde bestämmas. Kvällen före invigningen firades den lilla vattenvälsignelsen och dagen efter firades den första liturgin som celebrerades av Biskop Johannes av Makarioupolis och bevistades av ca 70 troende. Händelsen med en ny ortodox kyrka i Uppsala har uppmärksammats av den lokala pressen som hade ett reportage med Fader Anders. Tyvärr har vi även fått erfara reaktioner från andra ortodoxa kyrkor som inte varit positiva. Samordnaren för ortodoxa och österländska kyrkor vid Sveriges kristna råd har på lokalpressens insändarsida skrivit en artikel med rubriken ”Varför grekisk-ortodox kyrka?”. Syftet med artikeln var väl troligen att försöka upplysa ortodoxa och andra med intresse för den ortodoxa kyrkan att den kyrka han företräder i Sverige, dvs. Konstantinopels patriarkat, ogillar vår existens här. Att han hade skrivit som privatperson eller som företrädare för sin kyrka hade varit en sak, men nu skrev han som företrädare för den svenska ekumeniska rörelsen. Man kan ju i allmänhet tycka att det är märkligt att en företrädare för ekumenik skriver artiklar i dagspress för att driva sina egna syften, istället för att glädjas åt att ett samfund får nya lokaler och möjligheter att praktisera sin tro. Vi har givetvis framfört våra klagomål till generalsekreteraren i Sveriges kristna råd och bemött artikeln i Uppsala Nya Tidning.

Kapellet som nu invigts har mycket gamla anor. Ett kapell på denna plats fanns redan vid början av 1800-talet. Detta revs så småningom och ersattes av ett nytt kapell 1882-83 och var i bruk som begravningskapell till 1972-73 då det togs ur bruk. Det officiella beslutet att lägga kapellet i träda kom dock först 1976 då orgeln och andra inventarier flyttades. Sedan dess har kapellet fungerat som förråd, senast som uppställningsplats för en katafalkvagn för häst som renoverades av Sveriges Television för inspelningen av Ingemar Bergmans film ”Fanny och Alexander”. Kapellet har renoverats invändigt med att golvet har slipats och ny el dragits in. En av förutsättningarna för att få inreda kapellet till ortodox kyrka var att vi gjorde så lite åverkan som möjligt på den fasta inredningen av kapellet, vilket vi enligt Upplands museet har klarat med bravur. Det återstår dock en del utsmyckning av kapellet men våra ekonomiska medel har inte varit stora så vi mottar gärna gåvor.

En debattartikel om

ÖVERSÄTTNINGSPROBLEMATIK OCH BIBEL 2000.

Med anledning av att den statliga bibelöversättningen, Bibel 2000, under hösten kommit ut i sin helhet, text med noter och uppslagsdel, vill jag starta en debatt bland ortodoxa i Sverige om bibelöversättningar. Från ortodoxt håll har få eller inga synpunkter kommit på Bibel 2000. Från en del ortodoxa företrädare har man dock till församlingsbor ställt sig mycket positiv och vidare genom sin närvaro i officiella sammanhang hyllat och gratulerat den nya översättningen. Tyvärr är det dock så att få ortodoxa företrädare i Sverige förstår det svenska språket så pass bra att de själva kan bedöma översättningen och de arbetsmetoder som ligger bakom. Dessutom är det få av dem som obehindrat förstår svenska som är skolade i akademisk teologi, vilket krävs för att göra en adekvat bedömning. Detta sammantaget gör att det är få som kan komma med synpunkter som är kreativa ur en ortodox synvinkel. Dessutom har vi ett annat problem nämligen att exegetik inte är något som ortodoxa teologer tidigare har sysslat med och därmed inte har någon erfarenhet från. Eftersom den reflektion som finns tillgänglig är skriven i en västlig kontext finns det en risk för att ortodoxa teologer tar över den västliga problematiken. Endera att de kommer, utifrån att de vill känna samhörighet med ortodoxins traditionsbevarande moment, att identifiera sig med de protestantiska företrädare som kallar sig för "bibeltrogna". Eller att de, utifrån att de vill verka för en "modernare" Ortodox kyrka och komma ifrån stämpeln som "bakåtsträvare", kommer att svälja den historisk-kritiska modellen som genomsyrar protestantisk exegetik och arbeta i samma "anda". Med detta som bakgrund vill jag komma med några reflektioner kring a) bibelöversättning i allmänhet och b) Bibel 2000 i synnerhet, samt avslutningsvis c) ange ett antal punkter om hur ett ortodoxt översättningsarbete skulle kunna bedrivas.

A

Låt mig först börja med frågan om *hur* en text kan översättas. Här finns två poler och en skala däremellan:

1. Vid den ena polen har vi en mekanisk återgivning av ord som i de flesta fall innebär en vanställning av målspråkets syntax. Här läggs alltså tyngd-vikten på den formella ekvivalensen mellan källspråk och målspråk. Sådana ”ord för ord” översättningar kan vara användbara om man är intresserad av ord och texters intertextuella dialog. Har dessutom översättaren lagt sig vinn om att arbeta efter konkordansprincipen, dvs. att ett ord i källtexten bör återges med ett och samma ord i målspråket (så långt det är möjligt), så gör det att läsaren kan förstå textens uppbyggnad och form samt specifika bibliska uttryck på ett belysande sätt, men texten blir samtidigt mer svårbegriplig. Ett exempel där Bibel 2000 inte arbetat efter denna princip, vilket gör att läsaren missar ett vanligt bibliskt uttryck kan vi hämta från Johannesprologen där man översätter grekiskans *sarx* med ”och ordet blev *människa*” när det egentligen står ”och ordet blev *kött*”.

I detta sammanhang bör vi nämna problematiken med kulturspecifika uttryck. Ett bra exempel på detta är det engelska uttrycket ”it’s raining cats and dogs” som ordagrant inte går att översätta ”det regnar katter och hundar”, vilket skulle vara obegripligt, utan enligt dess språkspecifika innebörd, ”det ösregnar”. Inom det hebreiska språkområdet har vi de s.k. hebraismerna som ställer oss inför samma problem. 1917 års översättning försöker bevara dessa uttryck, medan Bibel 2000 försöker översätta innehållet. I 1917 får vi därmed lära oss den akrobatiskt omöjliga övningen att ”böja vårt öra” medan Bibel 2000 översätter innehållsmässigt ”att lyda”. Skillnaden mellan det engelska uttrycket och hebraismen är att vi kan vara säkra på vad det engelska uttrycket betyder (vi kan ju alltid fråga en engelsktalande) medan vi inte kan vara säkra på hebraismen (om vi inte har tillgång till en tidsmaskin). Som exempel på översättningar som arbetat ordagrant är fribaptisten Helge Åkessons bibelöversättning från 1911 som finns i nytryck från HF:s förlag (1993).

Ett annat problem för en mekaniskt ekvivalent översättning är när källspråkets text tillhör en speciell genre som är svår, om inte omöjlig, att återskapa på målspråket. Till detta problem hör t.ex. poesins språk. Att översätta en dikt skriven på rim enligt versmåttet jamb, utan att rimma och skapa ett versmått på svenska innebär att textens karaktär går förlorad. Å andra sidan lär man få problem med innehållet om man skall rimma och skriva på versmått ordagrant. Här har vi alltså ett klassiskt översättarproblem som inte låter sig lösas så lätt.

2. Vid den andra polen har vi parafrazen som i stora drag återger en mer eller mindre godtycklig tolkning av innehållet i källspråkets text. Härefter läggs alltså tyngdpunkten på den dynamiska ekvivalensen som betonar innehållet snarare än formen. Syftet blir inte att återge grundtexten så ordagrant som möjligt, utan att återge mening och innehåll från källspråket på det språk som vi använder. Ett ord kan alltså komma att återges på olika sätt alltefter den betydelsen som den har i sammanhanget. Omskrivningar blir därmed vanliga. Denna modell har två uppenbara svagheter. Dels blir den beroende av översättarens uppfattning av sammanhanget, dels mister texten mycket av den dubbeltydighet som inte är ovanlig i Bibeln och som blir bevarad i en mera ordagrann, men samtidigt mer svårbegriplig och språkligt klumpig, översättning. Ett exempel på översättning enligt denna strängt idiomatiska princip är ”Den levande Bibeln”. Ett annat exempel, som många nog glömt, är pastor Eric Grönlunds översättning av Markusevangeliet som kom att kallas ”Raggarbibeln”. I denna översättning titulerar lärjungarna Jesus ”magistern”, de skriftlärda har blivit ”professorer” och översteprästens palats fick namnet ”ärkebiskopsgården”. När Jesus gisslades översatte Grönlund ”vaktmästarna vid domstolen pucklade på honom i ansiktet”. Detta gjorde alltså Grönlund för att försöka leda uppmärksamheten till innehållet förbi formen i sitt arbete med bibelovana ungdomar.

Alltså, det finns två håll man kan gå åt när det gäller översättningar, att söka sträva efter en ordagrann översättning där ett bra svenska får stå tillbaka för andra värden, eller att söka skapa en god svenska som återger innehåll där formen får träda tillbaka. Moderna översättningar väljer konsekvent den senare vägen och det för, som jag nämnt ovan, en del problem med sig. Bibel 2000 har arbetat efter dessa principer, att återge originalet utan att kravet på en god svenska åsidosätts, men också, som man uttrycker det att tolkningen som man då tvingas göra skall vara ideologiskt neutral, och inte tillrättalagd åt vare sig det ena eller det andra hållet. Det sistnämnda för enorma problem med sig, som jag menar, att man inte vill ta till sig och som vi som ortodox kristna borde kommentera.

Avslutningsvis angående översättning i allmänhet så måste tolkningsproblematiken belysas. Ett sätt att förstå detta bättre är att ställa upp en formel:

X tolkar Y som Z för A i syfte B.

I formeln låter vi X vara ”Bibelkommissionen” och Y ”Bibels grundtext”. Z är slutprodukten, ”Bibel 2000”, och A är ”vem som helst” och B är att ”ideologiskt neutralt tolka bibelns innehåll med en god stilistisk svenska”.

Slutprodukten "Z" påverkas alltså av faktorerna "A" och "B". Dessutom påverkas "Z" av vilken förförståelse "X" har av "Y". Förutom detta har vi problemet att vi inte kan vara säkra på att "A" uppfattar "Z" som "X" tror pga. "A:s" förförståelse av "Z". Om vi istället byter ut faktorerna "A" och "B" så påverkar det slutprodukten "Z". Vi kan testa med att byta ut "A" till "ortodoxt kristna" och "B" till "inom den ortodoxa teologins ram" så lär "Z" få ett annat resultat än vad Bibelkommissionen presenterat. Vissa protestantiska samfund har känt att de inte ställer upp på "A" och framför allt "B" i den statliga Bibelkommissionen och bytt ut "B" till "att inom den protestantiska teologins ram tolka Bibelns innehåll". Istället för ideologisk neutralitet säger man som Martin Luther "Kristus är Bibelns kärna och stjärna" och framhåller principen "att skrift skall med skrift utläggas". Deras slutprodukt "Z" presenterades 1998 och kallas för "den svenska folkbibeln".

B

Så till själva bibelöversättningen som den statliga Bibelkommissionen nu presenterat i sin helhet efter nästan 30 år. Såväl själva bibelöversättningen Bibel 2000 som noter och uppslagsdel har givetvis många förtjänster. Vad översättningen beträffar flyter språket mestadels fint och ger ett fräscht intryck om man nu skall försöka skapa en idiomatisk översättning med modern talad nutidssvenska. Det märks tydligt att det inte endast är översättare som arbetat med översättningen utan också stilister. Flera ställen har blivit bättre översatta än tidigare. Samtidigt innehåller Bibel 2000 många tolkningar av tveksam natur. Både textutgåvan och ännu tydligare noterna röjer mycket klart att översättarna tolkat bibeltexten utifrån en världsbild eller verklighetsuppfattning som inte alltid går att förena med ortodox teologi. Detta har lett till att Nya testamentets tolkning av GT:s budskap och innehåll, som grundar sig på samma verklighetsförståelse som den GT har, avvisas av Bibelkommissionen. Man menar att NT inte rätt förstår och återger GT:s ursprungliga innebörd. Därmed bryts sambandet mellan GT och NT. Och för ortodoxt kristna bör det stå klart att därmed är grundvalen för kristen tro borta. Löftet om Messias och dess uppfyllelse blir inte längre Bibelns sammanbindande röda tråd.

Noterna innehåller förvisso många förklarande noter och sakupplysningar som underlättar förståelsen av texten. Men detta positiva förbleknar genom att noterna blandar fina sakupplysningar med tveksamma tolkningar som inte är förenliga med ortodox teologi, svåra att genomskåda för dem som inte är exegetiska fackmän. Ett kort exemplet för att visa på ideologin som döljer sig i noterna: I noten till Ps 18:11 får vi veta att "keruberna *var*

väsen vid Guds hov”. En ortodox kristen som sjunger om keruber i varje Gudomlig liturgi undrar givetvis varför Bibelkommissionen skriver att keruberna ”var” och inte att de ”är” väsen vid Guds hov. Är det så att änglar inte tillhör den verklighetsuppfattning som man kan bekänna sig till?

Noterna hävdar vidare t.ex. att ett stort antal bibelverser inte ger någon begriplig mening och tror att detta beror på att grundtexten blivit skadad. Vad gör Bibelkommissionen då? Jo antingen tolkar, dvs. ändrar, man grundtexten så att den ger en för Bibelkommissionen acceptabel mening eller så hoppar man helt enkelt över stället i fråga. ”Ändringar” av grundtexten utan stöd i någon alternativ läsart sker pinsamt ofta och ett sjuttioal verser eller delverser är överhoppade. Jag tror bibelläsare, vilken tro de än har, har rätt att få veta vad som faktiskt står i grundtexten. De är inte intresserade av Bibelkommissionens uppfattningar om vilka tankar grundtexten borde innehålla.

Det som är mest förrädiskt med Bibel 2000 är alltså de förklarande noterna och uppslagsdelen. Där förekommer en hel del textkritiska slutsatser som inte är i överensstämmelse med ortodox teologi. Man menar t.ex. att Gud inte skall uppfattas som treenig inom Bibelns pärmar, med undantag för Matt. 28:19 och 2 Kor. 13:13 som sägs representera ett senare utvecklingskede. Treenighetsläran anses vara en produkt av en efterbiblisk teologi från 300-talet e.Kr. I översättningen heter det i regel ”den heliga anden” i stället för ”den Helige Ande” för att glädja feministteologerna i nutida protestantisk teologi, som helst vill införa ett ännu mer inklusivt språk där man skall stryka allt som ger en patriarkal prägel. Man skall vidare, menar man, inte tänka på en gudomlig person, utan endast på en helig gudskraft. Likaså låter man endast Fadern bära namnet Gud, fastän många texter klart och tydligt säger att också Jesus Kristus är Gud. I dessa fall står det »gud» med litet g i översättningen. I Apg. 20:28 läser vi om Guds församling, ”som han har vunnit med sitt eget blod”. Men Bibelkommissionen kan tydligen inte tänka sig att Kristi blod är Guds blod. Man vill inte förstå att Kristus är både Gud och människa i en person (kanske för att vara ideologiskt neutral). Därför ändrar man texten på samma sätt som Jehovas Vittnen. Man skriver: ”som han har vunnit med sin sons blod”. I Jehovas Vittnens översättning heter det: ”som han har förvärvat med blodet av sin egen Son”. Jehovas Vittnen förnekar ju såväl den heliga Treenigheten som Kristi gudom.

Vidare enligt noterna har NT omtolkat den ursprungliga innebörden i GT.

Om profetian i Jes. 7:14 heter det t.ex.: [orden] ”Jungfrun skall bli havande” ”syftar i sitt ursprungliga sammanhang på en av Jesajas samtida, en ung kvinna inom det judiska kungahuset”. Man menar att många GT-ställen ”från början gällt helt andra ting” än vad NT vill göra gällande. Man utgår vidare ifrån gängse textkritik, t.ex. att Jes. 40ff härstammar från en Deuterokesaja, att Människosonen i Dan. 7 inte är Guds Son utan folket, att Johannesevangeliet innehåller sena omarbetningar och tillägg långt efter aposteln Johannes’ tid etc.

Vi skall nu ta ytterligare tre exempel för att mer ingående belysa vad jag ovan sagt. Det första exemplet berör grammatik, stilistik och ett bibliskt språk. Det två senare berör tolkning vid översättning och hämtas ur 1 Mosebok där det berättas om syndafallet och löftet om en Frälsare.

Första exemplet: jussiv/konjunktiv

Hebreiskan har utöver imperativen en annan verbform för önskan och uppmaning som grammatikböckerna betecknar som jussiv. I 1917 års översättning återgavs jussivformerna med svenskt konjunktiv. Konjunktiv är det modus på svenska som uttrycker något tänkt eller önskat, t.ex. ”länge leve konungen” (vilket betyder: ”må kungen leva länge!”). Tyvärr är konjunktiven i det svenska språket på utdöende som verbform, men användes alltså flitigt för att återge hebreiskans jussivform på svenska i 1917 års bibelöversättning. Det heter sålunda: ”Varde ljus” i 1 Mos 1:3, vilket givetvis är en grammatiskt riktig återgivning av originaltexten. I Bibel 2000 översätter man i stället detta ställe med ”Ljus, bli till”, eftersom man tror att det är för svårt för en medelintelligent svensk att förstå en konjunktivform. Tyvärr blir resultatet en ganska platt stilistik.

Allvarligare blir det när man i 4 Mos 6:24-25 väljer återge den Aronitiska välsignelsen med svensk presens indikativ, vilket plötsligt förändrar innebörden av texten. Bibel 2000 översätter: ”Herren välsignar dig och beskyddar dig. Herren låter sitt ansikte lysa mot dig och visar dig nåd. Herren vänder sitt ansikte till dig och ger dig sin fred.” Hebreiskan har här givetvis jussivformer som uttrycker en önskan om något, dvs. ”må Herren välsigna dig”, vilket med en svensk konjunktiv blir ”Herren välsigne dig”, som 1917 års översättning mycket riktigt översätter. Problemet med Bibelkommissionens översättning är att grundtexten uttrycker en önskan vilket de alltså inte återger utan att deras översättning med svensk indikativ närmast får en s.k. performativ innebörd, dvs. ”härmed välsignar dig Herren” vilket grundtexten inte uttrycker.

Alltså, genom sin iver att vara begriplig för medelsvensson leder

Bibelkommissionens översättning fel och skapar en ännu mer urvattnad svenska och utövar aktiv dödshjälp på verbformer som man skulle kunna blåsa liv i och därmed skapa en god stilistik och ett vackert bibliskt språk.

Andra exemplet: 1 Mos 3.

I 1 Mos 3 berättas hur människan misstror Gud och genom denna synd drar in död, lidande och orättfärdighet i världen. Enligt Bibel 2000 motsäger ormen Gud och säger: ”Ni kommer visst inte att dö. Men Gud vet att den dag ni äter av frukten öppnas era ögon, och ni blir som gudar med kunskap om gott och ont” (v 4f). Varför skriver Bibel 2000 ”som gudar” och inte som de flesta översättningar ”som Gud” (jfr Septuaginta)? Svaret är att isolerat kan de hebreiska orden betyda både ”som gudar” och ”som Gud”. Det anger också Bibel 2000 i noten till 3:5.

Men nu är inte dessa ord isolerade utan ingår i en kontext där det hebreiska ordet *elohim* varje gång betyder ”Gud” och inte ”gudar”. Tanken att det skulle kunna finnas någon mer Gud än Elohim är helt främmande för Bibelns redogörelse för skapelsen och syndafallet. Det är först senare som synden tar sig sådana former att människor inbillar sig att det finns flera gudar. Enligt Bibeln är tron på flera gudar en tro på inbillningar, avgudar eller som de ofta kallas ”intigheter”.

Varför väljer då Bibel 2000 översättningen ”som gudar”? Jo, därför att i utombibliska myter förekommer flera gudar och enligt vanlig textkritik är bibeltexten framvuxen under påverkan av utombibliska synsätt och inte genom gudomlig inspiration. Enligt den textkritik som blev stark under 1800-talet kan inte Bibelns berättelser på ett unikt sätt skilja sig från tänkandet i t.ex. Babylonien. Därför har Bibel 2000 återigen valt en översättning som bättre harmonierar med en utombiblisk, babylonisk kontext. Men den är oförenlig med bibeltextens egen kontext!

3:15 innehåller vidare Guds domsord över förföraren (ormen), som innebär ett glädjebudskap för den i synd fallna människan. Genom människans synd har den lyckliga gemenskapen med Gud förbytts i skilsmässa (= död) och rädsla för Gud. Den syndfria gemenskapen med Gud har förbytts i en annan gemenskap, gemenskap med förföraren och därmed fiendskap mot Gud. Men nu lovar Gud att gripa in mot ormen och sätta fiendskapen på rätt ställe, nämligen mellan förföraren och kvinnan.

Hur skall det gå till? Vers 15 ger svaret: Kvinnan skall få en avkomma (säd) som skall krossa ormens huvud. Men denna fantastiska räddningsinsats blir långt ifrån smärtfri. Ormen kommer att hugga kvinnans avkomma (säd) i hälen. Det är lätt att förstå att de som tar hänsyn till både GT och NT inte har kunnat undgå att förstå denna vers som en profetia om Kristus som

i anslutning till Daniels bok också kallas ”Människans son” (Människosonen). Bibel 2000 upplyser därför korrekt i en not till 3:15 att denna vers i kristen tradition ”lästs som en profetisk utsaga om Maria (kvinna) och Kristus (kvinnans avkomma)”.

Men översättarna bakom Bibel 2000 vill återigen tolka bibeltexten utifrån vad människor på ett naturligt sätt kan ha haft för tankar när texten kom till och då kan texten knappast innehålla någon profetisk utsaga om en kommande Frälsare. Därför översätter inte Bibel 2000: ”Han (denna avkomma) skall krossa ditt huvud och du skall hugga honom (denna avkomma) i hälen.” Bibel 2000 översätter i stället ”de skall trampa på ditt huvud och du skall hugga dem i hälen”.

Nu kan visserligen det hebreiska ordet *zāra* (”säd, avkomma”) både avse en avkomling och flera avkomlingar. Men vill en bibeltext tydliggöra att *zāra* här avser flera, använder den den plurala pronomina om *zāra*. Men i 1 Mos 3:15 används inte de plurala pronomina ”de” och ”dem” utan ”han, denne” (hebr. *hu*) och ”honom, denne”. Därför tolkar redan Septuaginta den utlovade ”säden” (grek. *to sperma*) som en speciell avkomling. Man skriver *autós* ”denne”. Men Bibel 2000 omöjliggör med sin tolkning att bibeltexten ursprungligen avser en speciell avkomling, en Frälsare som en rad gammaltestamentliga texter återkommer till och presenterar tydligare och tydligare.

Tredje exemplet: 1 Mos 12:2-3.

Som kontrast mot den förbannelse som syndafallet medförde (3:14ff) presenteras den kommande Frälsaren som ”en välsignelse”. Genom ”ormen” fick människorna förbannelse, genom den utlovade ”avkomman” får människorna välsignelse. Så här lyder löftet till Abraham enligt 1 Mos 12:2-3: ”Jag skall välsigna dig och göra ditt namn stort, och du skall bli en välsignelse. Jag skall välsigna dem som välsignar dig och förbanna den som förbannar dig. I dig skall alla släkter på jorden bli välsignade.” Att Abraham får så stor betydelse beror på att den utlovade ”avkomman” (Frälsaren) skall komma via honom. Det framgår av välsignelselöftets upprepning i 18:18, 22:18, 26:4 och 28:14.

Bibel 2000 gör en omtolkning av detta ställe så att det inte handlar om en kommande välsignelse utan bara om den yttre rikedom som Abraham redan fått. Orden ”du skall bli en välsignelse” (vers 2) ändras till ”ditt namn skall brukas när man välsignar” och orden ”i dig skall alla släkter på jorden bli välsignade” (vers 3) ändras till ”och alla folk på jorden skall önska sig den välsignelse som du har fått”. På så sätt får Bibel 2000 bort löftet om en kommande välsignelse och går emot NT:s förståelse av detta löfte i t.ex. Gal

3. I noten till 1 Mos 12:3 tydliggör Bibelkommissionen sin avvikande tolkning: ”Ryktet om att Abram blivit rikt välsignad av Herren skall nå så långt att alla folk kommer att nämna Abrams namn och önska sig lika stor välsignelse som han fått.”

Men återgivningen av 1 Mos 12:3 i Gal 3:8 är helt i enlighet med den hebreiska grundtexten. Enligt Bibel 2000 är det tvärtom så att NT har missuppfattat vad välsignelsen egentligen handlar om! Man kan undra var tanken på att Bibeln har tillkommit genom gudomlig inspiration tagit vägen?

Vad kan vi då sammanfattningsvis säga om Bibel 2000? Översättningen är alltså en idiotomatisk översättning som för med sig en tolkningsproblematik som vi visat på ovan. Trots Bibel 2000:s stora förtjänster och det digra arbete som Bibelkommissionen lagt ned gör det ändå att man har svårt att rekommendera Bibeln för användande för egen uppbyggelse inom den Ortodoxa kyrkan pga. översättningen och noternas inomvärldsliga hermeneutik och liberala ideologiska överbyggnad. Vad skall vi då som ortodoxt kristna göra? Det bästa vore givetvis att tillsätta en egen bibelkommission för att arbeta fram en ortodox kyrkobibel till liturgiskt acceptabel svenska, men det är tyvärr knappast realistiskt inom en idag överskådlig framtid. Själv har jag testat med att göra en provöversättning av Psaltaren enligt Septuaginta, som man kan läsa smakprov ur på <http://hem.passagen.se/ortodoxi/lxx> och komma med synpunkter på. Om det ändock vore möjligt så menar jag avslutningsvis att en ortodox bibelöversättning skulle arbeta enligt följande principer vilka jag hemskt gärna vill debattera:

C

1. Grundtexten för GT skall vara Septuaginta, då den grekiska översättningen har används av kyrkan sedan apostlarnas dagar. Den hebreiska masoretiska texten som alla svenska översättningar av GT hittills har använt har ej företräde.
2. Grundtexten för NT bör vara den grekiska text det Ekumeniska patriarkatet stadfäste 1904. Bibel 2000 har utgått ifrån den gängse textkritiska utgåvan (Nestle-Aland). Det finns ändock historiska skäl att hålla fast vid den gängse grekiska textutgåvan från 1904 och man kan möjligen kommentera avvikelser i en notapparät.
3. När det gäller *hur* ovan nämnda texter skall översättas så bör det ske så ordagrant som möjligt även om det innebär att det svenska språkets syntax blir lidande. Detta för att förflytta tolkningsarbetet från översättaren till läsaren. Det svenska språkets syntax bör dock ej vara absurd så att formen döljer eller fördunklar inne-

- hållet, däremot är en lätt arkaiserande ton att föredra så att man ”känner” källspråket i översättningen.
4. Konkordansprincipen är att föredra, men bör inte drivas in absurdum. Hebraismer i GT bör bevaras och inte återges med dess förmodade innehåll. Möjligen kan en sådan tolkning anges i en not.
 5. Språket i översättningen bör vara avskilt från modern talad nutids-svenska av samma skäl som liturgins språk bör vara det. Språket bör fungera som ett tecken på att man vill skildra en annan och högre verklighet. Språket bör fungera som en religiös dialekt som man direkt uppfattar. Som en sådan ”religiös dialekt” fungerar 1917 års bibelsvenska bra. Bland grekisktalande används i kyrkan *koine* och den fungerar som sådan. I slaviskt språkområde används kyrkoslaviskan. Och bland de engelskspråkiga används ofta King James bibelengelska med just detta syfte.
 6. Då tolkningar av bibeltexten sker, vilket inte givetvis är ofrånkomligt i någon översättning, bör detta ske inom och i överensstämmelse med den ortodoxa teologins ram.
 7. En notapparat, om en sådan skall finnas, bör inte endast meddela sak och personförhållanden utan också innehålla vägledande citat ur fäderna och kyrkans heliga synoder om hur texter har lästs, uppfattats och använts i teologin och den ortodoxa kyrkans liturgi.

Fader Anders Åkerström
Grekisk-ortodox präst, Uppsala

	Provöversättning av PSALTAREN enligt SEPTUAGINTA till liturgisk svensk språkdräkt av Fader Anders Åkerström
Sätt in 200 kronor på Postgiro 23 06 13 - 2 (Uppsala grekisk-ortodoxa förs.-Gudaföderskans avsomnande) så skickar vi boken hem till Dig.	

HELIGA KONSTANTIN OCH HELENA ORTODOXA FÖRSAMLING

Fjärdholmsgränd 48 Vårberg (Stockholm)
2 minuter från tunnelbanestationen

Lördagar aftongudstjänsten 16.00 - söndagar Gudomlig liturgi kl. 10.00

Kyrkoherde: Biskop Johannes av Makarioupolis 08-7108432 eller 08-978958

Hjälppräster: Fader Nectarios Agiokyprianites 08-7613196

Fader Anders Åkerström 018-127726 (Uppsala)

Gåvor till Heliga Konstantin och Helena ortodoxa församling
mottages tacksamt på
Pg. 489 94 53 - 7

GUDAFÖDERSKANS AVSOMNANDE

Uppsala grekisk-ortodoxa förs. på Gamla kyrkogården
2 minuter från universitetsbiblioteket, Carolina Rediviva

Onsdagar paraklesis till Gudaföderskan 18.00

Lördagar aftongudstjänsten 18.00 - söndagar: typika (lekmannalett gudstjänst) eller liturgi 09.00 (den Gudomliga liturgin firas varannan vecka)

Ansvarig präst: Fader Anders Åkerström 018-127726

Postgiro vid gåvor: 23 06 13 - 2

HELIGA PHILOTHEI ORTODOXA KLOSTER

Den Gudomliga Liturgin firas varannan lördag 09.00. På alla stora högtider som infaller på en måndag till fredag firas Agrypnia kl. 20.00

För mer info tala med ansvarig präst: Fader Anders Åkerström 018-127726

Biskop Johannes av Makarioupolis